

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Ba-midbar

Premsla, Yitṣḥaq Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

לה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10257

תרגום אשכנזי

מסעי לד לה

אליצפון זאהן פרנד: (כו) פאם
שטאממע דער קינדער יששכר
דער שטאמפירוס: פלטיאל
זאהן עזן: (כו) פאם שטאממע
דער קינדער אשר דער
שטאמפירוס: אחיהוד זאהן
שלמי: (כז) פאם שטאממע
דער קינדער נפתלי דער
שטאמפירוס: פדהאל זאהן
עמיהוד: (כט) ריוע וינד עז
דענען דער עוויגע אויף
געטראגן דען קינדערן ישראל
איהר ערבע איינצוגעבען אים
לאנדע כנען:

לה (ח) פערנער רעדעטע
דער עוויגע מיט
משה אין דען געפילדען
מואב'ז: אם ירדן גענען ירחו
איבער, אונד שפראך:
(ג) געכיטדע דען קינדערן
ישראל'ז: דאס ויא דען לויים
פאן איהרעם אייגענטימליכען
ערבגוטע שטארטע אבגעבען

אליצפון בר פרנד: כו ולמטה
בני יששכר נשיא פלטיאל
בן עזן: כז ולמטה בני אשר
נשיא אחיהוד בן שלמי:
כח ולמטה בני נפתלי נשיא
פדהאל בן עמיהוד: כט אלה
אשר צוה יהוה לנהל את בני
ישראל בארץ כנען: פ

לה ח וידבר יהוה אל משה
בערבת מואב על ירדן ירחו
לאמר: ג צו את בני ישראל
ונתנו ללויים מנחלת אהותם
ערים לשבת ומגרש רעים

סכיבתיהם

צור וזאהנונג: דאצו איינען פרייען פלאטין אום

ר ש"י

תרגום אונקלוס

הארץ: זיהא כוסל וחולק אותה במקומה:
(כט) לנחל את בני ישראל. שהם ינחילו אותה
לכס למחלקותיה:
לה (ב) ומגרש. ריוח מקום חלק חן
לעיר סביב להיות לנרי לעיר ואין
דשאין לבנות שם בית ולא לנטוע כרם ולא
לזרוע

די פקיד יי לאחסנא ית בני ישראל בארעא דקנען:

לה (ח) וטליל יי עם משה במשראי דמואב על ירדנא דירחו לטיטור:
(ג) פקיד ית בני ישראל ויתנון ללויאי טאחסנת אחודתהון קהון
למטב ורוח לקבויא

סחרנהון

באור

לה (ב) ומגרש, הוא ריוח מקום חלק מחן לעיר סביב להיות לנרי העיר, ואין דשאין
לבנות שם בית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זריעה (רש"י), והוא בנוספת ערכן
(דף ל"ג) אין עושין שדה (של ערי הלויים) ומגרש, משום דמסריב יישוב ארץ ישראל, ולא מגרש
(שלהם)

מסעי לה

תרגום אשכנזי קפט

סְבִיבֵיהֶם תִּתְּנוּ לְלוֹיִם: וְהָיוּ
הָעֲרִים לָהֶם לְשֶׁבֶת וּמִגְרָשֵׁיהֶם
יִהְיוּ לְבִהְמָתָם וְלִרְכָשָׁם וּלְכָל
חַיְתָם: וּמִגְרָשֵׁי הָעֲרִים אֲשֶׁר
תִּתְּנוּ לְלוֹיִם מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָה
אֵלֶיךָ אִמָּה סְבִיב: וּמִדְּתָם
מִחוּץ לָעִיר אֶת־פֶּאת־קַדְמָה
אֶל־פִּים בְּאִמָּה וְאֶת־פֶּאת־דָּגְבָה
אֶל־פִּים בְּאִמָּה וְאֶת־פֶּאת־יָם
אֶל־פִּים בְּאִמָּה וְאֶת־פֶּאת־צָפוֹן
אֶל־פִּים בְּאִמָּה וְהָעִיר בְּתוֹךְ
וְהָ

אום דיא שטאדטע הערום :
(ג) דיא שטאדטע זאללען
איהנען צור וואהנונג דינען :
דיא פרייען פלאטצע אבער צו
איהרעם פיהע , צו איהרעם
הויזוועען אונד אנדערן
לעבענונגאטהווענדדיגקייטען :
(ד) דיזע פרייען פלאטצע
פאר דען שטאדטען , דיא
איהר דען לויס איינרוימט :
זאללען אויסערהאלב דער
שטאדטמויאר אויף אללען
זייטען טויזענד עללען האלטן :
(ה) פערנער מעסט איהר
אויסערהאלב דער שטאדט ,
דיא מארגענוייטע צוויי
טויזענד עללען , דיא מיט
מאגליכע זייטע צוויי טויזענד
עללען , דיא אבענדזייטע
צוויי טויזענד עללען , דיא
מיטטערנאכטליכע זייטע צוויי טויזענד עללען אונד דיא שטאדט אין דער מיטטע :
דיזען

תרגום אונקלוס

רשי

סְחַרְגִּיהוֹן תִּתְּנוּ לְלוֹיִם: (ג) וְהָיוּ
קָרְוִיא לְהוֹן לְמִטְבַּב וְרוּחִיהוֹן יִחוֹן
לְבַעֲרֵיהוֹן וּקְקִיגִיהוֹן וְלִכְלַל חַיְוִתְהוֹן:
(ד) וְרוּחֵי קָרְוִיא דִּי תִתְּנוּ לְלוֹיִם מִכּוֹתֵל קַרְתָּא וּלְקָרָא אֵלֶיךָ אֲמִין סְחֹר
סְחֹר: (ה) וְתַמְשָׁחוּן מִכּוֹרָא לְקַרְתָּא וְתִדְרוּת קִדּוּשָׁא תִרְוּן אֶלְפִין אֲמִין וְרוּחַ
רוּחַ דְרוּשָׁא תִרְוּן אֶלְפִין אֲמִין וְתִדְרוּת מַעֲרָבָא תִרְוּן אֶלְפִין אֲמִין וְתִדְרוּת
רוּחַ צִיפּוּנָא תִרְוּן אֶלְפִין אֲמִין וְקַרְתָּא בְּמַצִּיעָא:
דִּין

באור

(ג) שדה שדה משום דמחריב כוי העיר , ע"ש : (ג) ולכל חיחם , לכל זרכי מחיתם :
(ד) אלף אמה סביב , ואחריו הוא אומר אלפים אמה הא כיכד , אלפים הוא טוחן להם
סביב , ומהם אלף הסכימייס למגרש והסכימייס לשדות ולכרמים . (רש"י יורש"ס) , והוא מדברי
דבותיכו ז"ל . ודעת הרמב"ן בזה לפי פשוטו של מקרא שימדדו את פאת מזרח (מן קרן מזרחית
דרומית עד קרן מזרחית צפונית) אלפים באמה וכן את כל ארבע הפאות עד שיהיה מרובע של
אלפים על אלפים אמה , והעיר בתוך , וכן נאה לעיר שתהיה לה אחוזה מרובעת , לא שימדדו
אלפים אמה לארבע הרוקות כנגד העיר והקרנות לא תהיה להם , אלא שימדדו את הכדרים ,
והוסיף להם מגרש שלא כנגד העיר כשעור הראשון שכנגד העיר עד שנומא כשתשאר לעיר
מגרש

דיועו ואללען איהרע פרייאע
 פלאטצע אום ויא שטאדטע
 הערום זיין: (ו) דיא שטאדטע
 דיא איהר דען לויס אינגעבען
 זאללט, זינד דיא זעכו פרייאע
 שטאדטע, דיא איהר הער
 געבען מיסט, דאס איינער
 דער איינען טאדשלאג בעי
 גאנגען, דא היין פליהע: אונד
 איבער דיוען נאך צווייא אונד
 פירציג שטאדטע: (י) אלוא
 צוואממען אכט אונד פירציג
 שטאדטע, דיא איהר דעם
 לויס איינצורוימען האכט:
 זיא נעכט איהרען פרייען
 פארפלאטצען: (פ) צו דען
 שטאדטען דיא פאן דעם
 בעזיטצע דער קינדער ישרא'ן
 אכגעגעבן ווערדען, זאלל
 דער שטאם, דער פיל לאנד
 בעזיצט, מעהר אינד דערעניגע, דער וועניג לאנד בעזיצט, וועניגער הער
 געבען: נאך פעהראלטנים דען ערכנטו, דאן

זה יהיה להם מגרשי הערים
 ואת הערים אשר תתנו
 ללויים את ששערי המקלט
 אשר תתנו לנם שמה הרצח
 ועליהם תתנו ארבעים ושתים
 עיר: כל הערים אשר תתנו
 ללויים ארבעים ושמונה עיר
 אתהן ואת מגרשיהן: ויהערים
 אשר תתנו מאחזת בני ישראל
 מאת הרב תרבו ומאת המעט
 תמעיטו איש כפי נחלתו אשר
 ינחלו

רש"י

תרגום אונקלוס

להס סניב ומהס אלף הפנימיים למנה
 והסיטנים
 שיתבותא די תתנו למערכתמן קטולא ועליון תתנו ארבעין ותתתין קרוין:
 (ו) כל קרויא די תתנו ללויא ארבעין ותתתין קרוין ותתתתין:
 (פ) וקרוא די תתנו מאחזת בני ישראל מן סניאי תסגון ומן זעירי
 תוערון גבר קפום אחסנתיה די
 יחסנון

באור

מנה אלף אמה בסביבותיה כאשר טוב בתחלה תהיה העיר אלף על אלף ברבוע, וכסון הוא
 שיהיו אלף אמה אשר נתן להס סניב כנגד העיר למנה שלא יזרע, והאלף אשר הוסיף להס
 בכתוב השני בארבע הפחות לשדות ולכרמים, כמו שקבלו רבותינו, אבל אם הכל מנה אלף
 אז יעבדו וזרע זה לא יעבד ולא יזרע ולכך הפרישן זה מזה: ע"כ מדבריו: (ו) ואח הערים
 אשר תתנו, יתכן שהם מוסב על טאת בני ישראל האומר למעלה, שיטת את הערים אשר
 יתנו ללויים, דהיינו את שש ערי המקלט ועוד ארבעים ושתים עיר, כמו שהולך ומבאר: אח
 שש ערי המקלט, שלם שהנדיל משה בעבר הירדן עורחה, ומעבר לירדן ימה הנדיל יהושע
 עוד שלם ערים כמו שיקדישו את קדש בגביל ועי' (יהושע ד' ו'): (ח) מאת הרב תרבו,
 מחת בתי החזות שנחלו הרבה יקחו הרבה, אבל הסניבים היו שוים בתחלה (ועי' ש' בפרשת
 פינחס

מוסעי לה

תרגום אשכנזי קצ

יְהִי לָךְ יִתְּן מֵעֲרֵי לְלוּיִם: פ
ט וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
י דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כִּי אֲתֶם עֲבָרִים אֶת-
הַיַּרְדֵּן אֶרְצָה כְּנָעַן: יא וְהִקְרִיתֶם
לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה
לָכֶם וְגַם שְׂמֹה רֵצָח מִכַּהֲנֵשׁ
בְּשִׁנְיָה: יב וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים
לְמִקְלָט מִגֹּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֵצָח

דָּאָז יעדעו בעקאממט , מוס
עז פֿאָן זיינען שטאָרטען דען
לוים אבגעבען: (ט) פֿערנער
רעדעטע דער עוויגע מיט
משה אונד שפראך: (י) רעדע
מיט דען קינדערן ישראל'ן
אונד זאגע איהנען: ווען איהר
איבער דען ירדן אין דאָז לאַנד
כנען קאממט: (יא) מיסט
איהר בעקוועהמע שטאָרטע
אויזוועען, דיא אויך צו פֿרייאַ
שטאָרטען דינען זאָלרען:
דאָהין זיינער, דער זונג
פֿערזאָהנס איינען טאָדשלאַג
בעגאָנגען, פֿליהען קאָננע:
(יב) ריזע שטאָרטע זאָלרען
צום שוטץ דינען, פֿאָר דעם כלוטראָכער: דאָמיט דער טאָדשלאַגער ניכט אויסקאָמע,
בעפֿאָר

11 ה

תרגום אונקלוס

ר ש"י

יְהִי לָךְ יִתְּן מֵקְרוּוֹתֵי לְלוּאִי: (ט) וְגַלִּיל
י עִם מִשְׁשֵׁה לְמִיטְר: (י) טְלִיל עִם
כִּנֵּי יִשְׂרָאֵל וְתִיטְר לְחוּן אָרִי אֲתוּן
עֲבָרִין וְתִדְרָגָא לְאַרְעָא דְכְנָעַן: (יא) וְתִזְמַנְוּן לְכוּן קִרְוֵי שִׁזְבוּתָא וְהָוּן
לְכוּן וְיַעְרוּק תַּמָּן קְטוּלָא דְיִקְטוּל נַפְשָׁא בְּשִׁלּוּ: (יב) וְיַהֲוּן לְכוּן קִרְוֵי
לְשִׁזְבָּא טַגְאֵל־דְרָטָא וְלֹא יָמוּת קְטוּלָא

והחיטונים לשדות וכרמים: (יא) והקריתם
אין הקרויה אלא לשון הזמנה וכן הוא אומר
כי הקרה ה' אלהיך לפני: (יב) מגואל מפני
גואל
והתזמנון לבזון קירוי שזבוותא והוון
לבזון ויערוק תמן קטולא דיקטול נפשא בשילון: (יב) והיוון לבזון קירויא
לשזבא טגאל־דרטא ולא ימות קטולא

באור

פינתם על פסוק לרב תרבה. ואף על פי שתמצא בספר יהושע שאין מספר הערים אשר נתנו
ללוים אזה לשבטיהם, שהרי נתנו מיהודה ושמשון ובנימין ערים שלשה עשר, וממטה יששכר
אשר ונפתלי וחמי ממטה שלשה עשר, וחלו מרובים על הראשונים במינים וכן ממטה אפרים
ערים ארבעה, וממטה דן ערים ארבעה, והיו בני דן כפלים כבני אפרים? זאת היתה מפני
שני הערים שהיו חשובות וזומו כי בשומא נתחלקה הארץ. ע"כ מרמזין: (יא) והקריתם,
מענין חיקון הקירות ומכסה הבית, בגל קורתיו (בראשית י"ט ח'), לקרות את שערי הבירה
(נחמיה ב' ח'), ולכן נקרא העיר קריה, תעלון קריה (ישלי י"א י'), על שם הבתים המקרים
שבה, ועל הדרך הזה אמר והקריתם ר"ל תתקטו לכס קריות, כך הוא דעת הראב"ע שפי'
אגורת קריה, ע"כ יולדת שחר מפרשים יהיה הפעל הזה מענין הקרה כל לפני (בראשית
ד' י"ב), פירושו הזמין, וכן והקריתם ר"ל הזמיט לכס ערים, כן ת"א ופירש"י ורש"ם,
וכן תרגם המתרגם אשכנזי: מקלט, ענינו כניסת הדבר בין חלקי מקבלו, ויהיה אסח ומדובק
עמו, עד שלא יורגש השנוי בין חלקיהם, ולא יבדל ממנו כי אם בדוחק יאמר, ושורושה שרוע
וקלט (ויקרא ד' ב' ד' ג'), ענינו שחלקי רגלו האחת נמשכות וקלטות יחד, עד שלא יורגש שום
שנוי או הבדל ביניהם, וכן לדרו"ל שפירשו שפרסיתיו קלטות כרגלי הסוס והסמור, וכן במשנה
כדי

בעפאר ער פאר דער גע-
 טינע, צום געריכט געשטאנ-
 דען: (יג) ריא שטארטע, ריא
 איהר זאללערגעשטאלט צו
 פרויאשטארטן בעשטימט:
 זאללען זענען אן דער צאהל-
 וויין: (יד) רייוא שטארטע
 דיסוויטו דען ירדנו אונד
 רייוא שטארטע געכט איהר
 אים לאנדע כנען: ריוע
 זאללען פרויאשטארטע וויין:
 (טו) דען קינדערן ישראל
 זא וואהל אלו דען פרעמדען
 אונד אנגעסנען אונטער אייך
 זאללען ריוע זענען שטארטע
 צום שוטצע רינען: דאס
 יעד, דער איינע פערזאן
 אונדערזעהנו אומגעבראכט,
 דארין פליהען קאננע:
 (טז) דאט ער איינען מיט
 איינעם אייזערנן געפאסע געשלאגן, דאס ער געשטארבן, זא איזט ער איין מארדע:
 דער

עד עמדו לפני העדה למושפט:
 יג והערים אשר התנו ששערי
 מקלט תהיינה לכם: יד את
 שלש הערים התנו מעבר
 לירדן ואת שלש הערים התנו
 בארץ כנען ערי מקלט תהיינה:
 טו לבני ישראל ולגר ולהושב
 ברזכם תהיינה שש הערים
 האלה למקלט לנום שמה כר
 מכה נפש בשגנה: טז ואם בכלי
 ברזל יכהו וימות רצח הוא

טות

איינעם אייזערנן געפאסע געשלאגן, דאס ער געשטארבן, זא איזט ער איין מארדע:

רש"י

תרגום אונקלוס

גואל הדם שהו קרוב לכרמח: (יג) שש ערי
 מקלט יעיד שאף על פי שהנדיל משה בחייו
 שלש ערים בעבר הירדן לא היו קולטות עד
 שכבדו שלש שנתן יהושע בארץ כנען: (יד) את
 שלש הערים וגומר אף על פי שאלו כנען
 תשעה שנים וכלן אינן אלא שנים וחמי הגוה
 מכין ערי מקלט שלהם מיום דבגלעד נפיש
 רוכחים דכתיב גלעד קרית פועלי און עקובה
 מדס (כושע ו'): (טז) ואם בכלי ברזל יכהו
 אין זה מדבר בהורג בשוגג הסמוך לו לא בהורג
 במזיד

עד דיקים קדם כנשתא לרינא:
 (יג) וקרוביא די תתנון שית קרוב
 שיוכתא יהוין לבון: (יד) ית תלת
 קרוביא תתנון מעברא לירדנא וית-
 תלת קרוביא תתנון בארעא רכנען
 קרוביא שיוכתא יהוין: (טז) לכני ישראל
 ולגר ואת תבניא בני כוון יהוין שית
 קרוביא האליון לשיוכא למערזק לתמן

כל דיקטול נפשא בשלו: (טז) ואם בטנא דפרזלא טהי וקטליה קטולא הוא

אתקטלא

כאור

כדי שקלוט את העין, שיכנס הנגע בין חלקי הנגד ויאחו שמה ועל הדרך הזה נקראות עיו
 מקלט, לפי שהרוכחים השוגגים נאחזים בין חומותיהם מיראת כפסם, ולא יכלו מחץ לעד
 וקלטם, עד מות הכהן הגדול, וזה הם יושבים בטח, באין הנדל ושנוי ביניהם ובין יתר יושבי
 הערים ההם, כי הם קלוטים בתוכם: (יב) טנאל, קרוב ממספת הנרמח: עד עמדו,
 ענינו שלא ימות הרוכח טרם עמדו לפני העדה למשפט: (יד) תתנו מעבר לירדן, אמן
 הנדול

מוסעי לה

תרגום אשכנזי קצא

מִזֶּמֶת יִמְתָּה הַרְצִיחַ: יי וְאִם
 בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר יִמְוֹת בְּהַ הַכְּהוּ
 וְיִמְתָּה רִצְחָ הוּא מִזֶּמֶת יִמְתָּה
 הַרְצִיחַ: יי אִו בְּכָלִי עֵץ יָד אֲשֶׁר
 יִמְוֹת בּו הַכְּהוּ וְיִמְתָּה רִצְחָ הוּא
 מִזֶּמֶת יִמְתָּה הַרְצִיחַ: יי גְּאֵל הַדָּם
 הוּא יִמְתָּה אֶת הַרְצִיחַ בְּפָנָעוֹ בּו
 הוּא

דער מאָרדער זאָלל אום
 געבראַכט ווערדען: (יז) זוער
 איינען שטיין, מיט וועלכעם
 מאָן אומגעבראַכט ווערדען
 קאָן, אין דיא האַנד ניממט,
 אונד יעמאַנדען שלאַגט,
 דאַס ער שטירבט, דער איזט
 איין מאָרדער: דער מאָרדער
 מוס געטאַדטעט ווערדען:
 (יח) אָדער ער ניממט איין
 האַלץ אין דיא האַנד, מיט
 וועלכעם מאָן אומגעבראַכט
 ווערדען קאָן, אונד שלאַגט

יעמאַנדען, דאַס ער שטירבט, דער אחט איין מאָרדער: דער מאָרדער מוס גע-
 טאַדעט ווערדען: (יט) דער בלוטראַכער קאָן דען מאָרדער אומבריינגען: וואָ ער
 איהן אַנטריפט,

קאָן

תרגום אונקלוס

רש"י

אֶתְקַטְלָא יִתְקַטִּיל קְטוּלָא: (יז) וְאִם
 בְּאֶבֶן אֲדַמְתַּנְסַכָּא בִידָא דְהִיא כְּמִיסַת
 דִּי יִמְוֹת בְּהַ טַחְהִי וְקַטְלִיָּה קְטוּלָא
 הוּא אֶתְקַטְלָא יִתְקַטִּיל קְטוּלָא:
 (יח) אִו בְּמָאן דְּעָא דְמַתְנַסְבִּי בִידָא
 דְּהִיא כְּמִיסַת דִּי יִמְוֹת בּו טַחְהִי
 וְקַטְלִיָּה קְטוּלָא הוּא אֶתְקַטְלָא יִתְקַטִּיל
 קְטוּלָא: (יט) גְּאֵיל דְּמָא הוּא יִקְטוּל
 יִתְקַטְוָא בְּרִאֲתִיב לִיה

במויד ונא ללמד שהורג בכל דבר צריך שיהא
 בו שיעור כדי להמית שנאמר בכולם אשר ימות
 בו דמתרגמינן דהיא כמיסת דמות ביה חזן
 מן הכרזל שגלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא
 שהכרזל מומית בכל שהוא אפילו מחט לפיכך
 לא כתבה בו תורה שיעור לכתוב בו אשר ימות
 בו, ואם תאמר בהורג בשוגג הכתוב מדבר הרי
 הוא אומר למטה אי בכל אבן אשר ימות בה בלא
 ראות וגומר למד על האמורי למעלה שפורג
 במויד הכתיב מדבר: (יז) באבן יד שיש בה
 מלא יד: אשר ימות בה שיש בה שיעור להמית
 כתרגומו לפי שנאמר והכה איש את דעהו
 באבן

באור

כנדיל משה בחייו, כמ"ש אז יבדיל משה שלש ערים (דברים ד' מ"א): (טז) ואם בכלי ברזל,
 עתה יפרש אחיה הוא הנקרא שוגג שיטט אל ערי המקלט ואיזה הוא הנקרא מויד אשר יומת,
 והולך ומבאר אם הכהו בכלי ברזל רוצח הוא, ר"ל רוצח במויד הוא, כי היה יודע שיכול להמית
 בו, לכן מות יומת הרוצח: (יז) ואם באבן יד, מלת אבן סמוכה למלת יד שהיא תואר לה,
 ר"ל באבן הנלקח ביד, וכן ג"כ: אשר ימות בה, שהיה האבן גדול כ"כ שיש בו שיעור להמית,
 לפיכך מויד הוא, מות יומת ומה שלא נאמר בכלי ברזל אשר ימות בה, לפי שהכרזל מומית
 בכל שהוא אפילו מחט, לכן לא כתבה בו תורה שיעור: (יח) או בכלי עץ יד, כלי
 עץ הנלקח ביד: (יט) בפגעו בו, בכל מקום אשר ימצא את הרוצח, וכן פירש"י אפי' בתוך
 ערי המקלט ואכקלוס תרגם כד אתחייב ליה מן דיני, נראה שדעתו במלת בפגעו מענין סוב
 אהה ופגע (שמואל א' ד' ב' י"ח), שהוא לשון הכאת מיתה, וביאור הכתוב בפגעו בו, בזמן
 הפגיעה להמיתו, והוא אחר שנתחייב בבית דין: בפגעו, הראוי בקמ"ץ הפ"א כדן המקור
 גכטיו, ונא בסיר"ק, כמו בנגדו בה (שמות ד' א' ח'), בשבתי לכס (ויקרא ד' ו' ד') יסתחנו,
 מט"א 49 I מט"ק

(4)

קאן ער איהן אומברוינגען :
 (כ) שטאסט יעמאנד דען
 אַנדערן אַזוי האָס, אַדער
 ווירפט האַמישער ווייזע (מיט
 נאַכשטעללונג) עטוואַ אױף
 איהן, דאָס ער שטירבט :
 (כא) אַדער שלאַגט איהן
 אַזוי פֿינדרשאַפט מיט דער
 האַנד, דאָס ער שטירבט :
 זאָ מױס דער שלאַגער גע-
 טאָדעט ווערדען, ער איז
 אױן מאַרדער : דער ברוט-
 ראַכער קאן דען מאַרדער,
 וואָ ער איהן אַנטרייַסט, ווידער
 אומברוינגען : (כב) האָט ער
 איהן אַכער פֿאַן אונגעפֿעהר,

הוא ימתנו : כ ואם בשנא
 יהדפנו אוהשליך עליו בצד
 וימת : כא או באיכה הכהו ביד
 וימת מות יומת המכה רצה
 הוא גאל הדם ימית אתהרצה
 בפגעו-בו : כב ואם בפתע בלא
 איכה הדפו אוהשליך עליו
 בר-כלי בלא צדיקה : כג או בכל
 אבן אשר ימות בה בלא ראות

אָהנע פֿינדרשאַפט געשטאַסען : אַדער עטוואַ אױף איהן געוואַרפֿען אָהנע נאַכשטעל-
 לונג : (כג) אַדער האָט אָהנע איהן צו זעהען, אױנען שטיין, מיט וועלכעם
 צו טאָדע געוואַרפֿען ווערדען קאן, אױף

רש"י

תרגום אונקלוס

באכן ולא נתן זה שיפור יכול כל שהוא לכך
 כאמר אשר ימות זה : (יח) או בכלי עץ יד
 לבי שנאמר וכי יכה איש את עבדו או את אמתו
 בשבט יכול כל שהוא לכך כאמר בעץ אשר ימות
 בו שהוא זה כדי להמית : (יט) בפגעו בו
 אפילו בתוך ערו מוקלט : בצדיקה . כתרגומו
 בכוחא במיחב : (כב) בפתע באונס ותרגומו
 בתכיף שהי' סמוך לו ולא הי' לו שהות להזהר
 עליו : (כג) או בכל אבן אשר ימות בה הכהו :
 בלא ראות . שלא ראהו : ויפל עליו * מכאן
 אמרו

ליה מן דינא הוא יקטליה : (כ) ואם
 ברקבו דתהי או רטא עלוהי בכמא
 וקטליה : (כא) או ברקבו טתהי בידה
 וקטליה אתקטלא יתקטיל טתה
 קטולא הוא גאיל דמא יקטול ית
 קטולא פרידתתיו ליה מן דינא :
 (כג) ואם פתפיף פרא דקבו דתהי או
 רטא עלוהי כל טאן בלא קטול ליה :

(כג) או בכל אבנא דהיא קטמת די ימות בה בלא ראות

באור

בחיר"ק קטן תחת המ"ם תחת חיר"ק גדול, והראוי יוניתו : (כ) יהדפנו, בנוסו : או
 השליך עליו, ממקום גבוה : בצדיקה, כמ"ס המתרגם האשכנזי (מיט נאכשטעללונג) ,
 כמעשה הטוד המתכל וטודה לקחת את נפש בידו : (כא) הכהו בידו, בידו עבמו בלא שום
 כלי, הרי באר כאן אופני המויד, אם בכלי יכנו שיש בו אעור להמית, או בנוסו מתוך אהבה
 ואיבה או בידו, או ישליך עליו בצדיקה, ועתה יבאר אופני האונס, והוא אם הדפו בלא איבה,
 ובכלל אם בידו יכנו בלא איבה או ישליך עליו בלא צדיקה, או בכל אבן בלא ראות, ויזכיר אבן
 זה הלקחי ברזל או עץ בלא ראות : (כב) בפתע, בלא כוונה : (כג) בלא ראות, מקור כנני
 בקל כתי' וטסת, וענינו בלא ראות

מסעי לה

תרגום אשכנזי קצב

ויפל עליו וימת והוא לא-אויב
לו ולא מבקש רעהו: כד ושפטו
העדה בין המכה ובין גאל
הדם על המשפטים האלה:
כה והצילו העדה את-הרצח
מיד גאל הדם והשיבו ארתו
העדה אל-עיר מקלטו אשר-
גם שמה וישב בה עד-מורת
הבית הגדל אשר-משח אתו

אויף איהן פאללען לאסען,
דאפאן יענער שטירבט:
אָהנע דאָס ער זיין פֿינדר גע-
וועזען, אָדער איהם צו
שאַדען פֿערלאַנגט האָטטע:
(כד) זאָ זאלל דיא געמיינע
צווישען דעם טאָדער אָנער
אונד דעם בלוטראַכער נאָך
דיוען געועטצען, דען אויף-
שפרוך טהון: (כה) דען טאָד-
שלאַנער פֿאָן דער האַנד דען
בלוטראַכער עררעטטען:
אונד איהן ווידער אין דיא
פֿרייאַשטאָרט צוריקבריינגען
לאַסען, וואָהן ער געפֿלאָהען
וואָר: דאָזעלכזט זאלל ער
געזאלבט

בשמן

בלויבען, ביו דער האָהע פֿרויטער שטירבט, דען טאָן מיט דעם הייל יגען אָעלע
געזאלבט

תרגום אונקלוס

רש"י

רָטָא עֲלוֹחֵי וְקַטְלֵיהּ וְהָא לָא סָנִי
לִיהּ וְלֹא תִבְעֵ בִישְׁתִּיָּהּ: (כד) וירונן
בְּנִשְׁתָּא בִין טַחְיָא וּבִין גְּאִיל דְּטָא
עֲלֵדְרֵינָא הָאִילִין: (כה) וישוכון
בְּנִשְׁתָּא ית קטולא מיד גאיל דטא
ויתוכון יתיה בְּנִשְׁתָּא לְקָרִית
שִׁיכּוּכִיתִיהּ דִּי עֵרַק לְתַסּוּן וְיִתֵּב בְּהּ
עֲדֵדְרֵימֹות פְּהֵנָא רַבָּא דִּי רַבִּי יִתִּיהּ

אשרו ההורג דרך ירדה גולה דרך עליה אינו
גול: (כה) עד שנת הכהן הגדול. שהוא בא
להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם והרוח
בא לסלק את השכינה מישראל ומקבר את ימי
החיים אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול. דבר
אחר לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא
תארע תקלה זו לישראל בחייו: אשר משח אותו
בשמן הקדש. לפי פשוטו מן המקראות קברים
הוא שלא פירש מי משחו אלא כמו אשר משחו
המשח אותו בשמן הקדש. ורבותינו דרשוהו
במשכת

במשח

באור

לאת אותו וכן יתורגם כל"א: (כד) ושפטו העדה, ומה יהיה המשפט, שיכלו את המכה
מיד גואל הדם כמ"ש בספיק וכן כל"א: (כה) והשיבו אתו העדה, אחר שנס שמה מאימת
גואל הדם ונ"ד לקחיהו משם לעמוד לפניו למשפט, ואחר שראו שהי' שוגג ישיבוהו למקומו
אל אחת מהערים אשר נס שמה: עד מות הכהן הגדול, כי היות רובם בשגגה גולה הוא
להקטיט כפס גואל הדם, שלא יראה לנגד עיניו מי שבאה התקלה הזאת על ידו, כי יחס לבנו
ויתקבץ על מות קרובו, ומתוך רמיסת נפשו ורגשת כעסו לא יתכוון להגדיל בין שוגג למויד,
ונא לשפיק דם נקי, ותלה חורטו במות האיש אשר הוא הנכבד שבבני אדם והחזיב לכל ישראל
מנה תנוח דעת הגואל אשר כהרן קרובוזה ענין טעמי לכפס האדם, המקרה החדש משכת
את היסן, כער גדול משקוט את הקטן, הינן חכמים את הלב ומשכך את הקבץ, ובצרות הכלל
נת נחס הנכס על צרותיה הפרטיות, ועתה מות הכהן הגדול הוא מקרה חדש, וכער גדול
נתן קרה לכל האומה, על ידו תשכך חמת הגואל, ושכח את אשר נעשה לו, חזיתן אל לב
להבחיין

געזאלכט האט : (כו) געהט
אבער דער טאדערל אגער
איבער די גראנצע דער
פרייאשטאדט הינזי : דאזין
ער געפלאהען : (כו) דער
בלוטראכער פינדעט איהן
אויסערהאלב דער גראנצע
זינער פרייאשטאדט : אונד
בריינגט דען טאדערל אגער
אום , זא דאט ער קיינע
בלוטשולד אויף זיך : (כז) דען
ער זאלל אין זינער פרייא-
שטאדט בלייבען , ביז דער
האָהע פרוטער שטירבט ,
נאך דעם טאדע דען האָהען
פריוטערן מאג דער טאד-
שלאגער צוריק קעהרען אין
דאז לאנד זינער בעזיטצונג :

בשמן הקדש : כו ואם יצא יצא
הרצה את גבול עיר מקלטו
אשר ינוס שמה : כז ומצא את
גאל הדם מחוץ לגבול עיר
מקלטו ורצה גאל הדם את
הרצה אין לו דם : כח כי בעיר
מקלטו ישב עד מורת הבהן
הגדל ואחרי מות הבהן הגדל
ישב הרצה אל ארץ אחרת :
כט והיו אלה לכם לחקת משפט
לדרתיכם

(כט) דיועזן זאללען דיא פערארדנונג אייערן רעכטן זיין ביא

רשי

תרגום אונקלוס

במסכת מכות לראיית דבר ללמד שאם עד
שלא נגמר דיט מת כהן גדול ומט אחר תחתיו
ולאחד מכאן נגמר דיט אחר במיתתו של שני
שלאמר אשר משח אותו וכי הוא מושקו לכהן
או הכהן משח אותו אלא להביא את הנמשח
בזמנו שמזיקו במיתתו : (כו) אין לו דם . הכי
הוא

במשח קודשא : (כו) ואם מפיסקיפוק
קטולא ית תהום קרית שיוקמתיה דין
ערק לתקון : (כו) וישכח יתיה גאל
דקא טקרא לתהום קרית שיוקמתיה
ויקטול גאל דקא ית קטולא לית

ליה דם : (כח) ארי בקרית שיוקמתיה יתב עד דין מות כהנא רבא וקתר דין
מות כהנא רבא יתוב קטולא לארע אתסנתיה : (כט) ויהיו אלו לטון
לגבורת דין לדריתון

באור

להנחין בין זונג למוזי : (מודברי הרמב"ם פרק ארבעים חלק שלישי) , ורש"י פירש לפי שהוא בא
להשדות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם , והרובא בא לסלק את השכינה מישראל ומקנה את
זמי החיים אינו כדאי שיהיה לפני כהן גדול . דבר אחר לפי שהיה לו לכהן הגדול להתפלל על
תארה תקלה זו לישראל , ע"כ : אשר משח אותו , ענינו המושח , שלא הזכר , והוא דומה
זוה שנקרא בל"א (אימפערוזאנאלי) , וכן מתורגם בל"א : (כו) את גבול , מן גבול כמו כחשתי
את העיר . (הראב"ע) , ויש בזה הבדל בטבע הלשון , כי אלו אמר מן גבול היה ראוי להסיק
בחינת המוקים שהלך לשם ולומר מן גבול העיר וחזקה או דומה לו , אבל באמרו את גבול
נודק לזה : (כו) אין לו דם , אין להגואל הזה משפט שפכות דם , כאשר יבאר בכתוב הסמיך
וכן תיב"ע לית ליה סדרין דקטול : (כט) והיו אלה לכם , המשפטים האלה שזכר (למשפט
כ"ד)

מסעי לה

תרגום אשכנז קצג

לְדוֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם :
 בְּכָל-מִכְהַנְפֵשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצֶה
 אֶת-הַרְצָח וְעַד אֶחָד לֹא-יַעֲנֶה
 בְּנַפְשׁ לְמוֹת : לֹא וְלֹא-תִקְחוּ
 כֹּפֶר לְנַפְשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר-הוּא
 רָשָׁע לְמוֹת כִּי-מוֹת יוֹמֵר :
 לֹכַ וְלֹא-תִקְחוּ כֹּפֶר לְנוֹס אֶל-
 עִיר מִקְדָּמוֹ לָשׁוּב לַשַּׁבָּת
 בארץ

בייא אייערן נאָכקאָממען :
 אין אללען אייערן וואָהנע
 זיצען : (ל) ווען יעמאָנד איינען
 אומבריינגט , זאָ זאָלל מאָן
 נאָך אויזאָגע דער צייגען דען
 מאָרדער ווידער אומבריינגען :
 איין צייגע אלליין קאָן נישט
 ווידער איינע פּערזאָן צייגען ,
 דאָס זיא צום טאָדע פּעראָר-
 טהיילט ווערדע : (לא) פֿיר
 דיא פּערזאָן איינע מאָרדערן
 דער צום טאָדע פּעראָר-
 טהיילט וואָרדען , זאָלל
 איהר קיין לאָזענעלד אָן
 נערהמען : זאָנדערן דאָן
 (לב) אויך זאָלל איהר קאָן
 טאָדעוואַרטעהייל מוס אָן איהם פּאָלצאָגען ווערדען : דאָס איהר עטוואָ
 לאָזענעלד אָננעהמען פֿיר דאָן פֿליהען אין דיא פֿרייאַשטאָדט : דאָס איהר עטוואָ
 ערלויבטעט

תרגום אונקלוס

לְדוֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵיכֶם : (ל)
 דִּיקְטוּל-נַפְשָׁא לְפּוֹם סְהָדִין יִקְטוּל
 יִתְקַטּוּלָא וּסְהִיד חַד לֹא יִסְהִיד
 בְּאַנְשָׁא לְמַקְטָל : (לא)
 מְטוּן עַל-אַנְשׁ קְטוּל דִּי-הוּא תִיב
 לְמַקְטָל אַרְי אֶתְקַטּוּלָא יִתְקַטּוּל :
 (לב) וְלֹא תִקְבְּלוּן מְטוּן לְמַעַרְק לְקִרְיָת
 שְׁנוֹבְתִיָּה לְמִיתָב לְמַתָּב בארעא

הוא כהורג את המת שאין לו דם : (כט) בכל
 מושבותיכם . למד שיהא סנהדרין קטנה
 כוהנת בחוב' לארץ כל זמן שניהגת בארץ ישראל :
 (ל) כל מכה נפש . הנא להרגו על שהכה את
 הנפש : לפי עדים ירצח . שיעידו שנמויד
 ובהתראה הרגו : (לא) ולא תקחו כפר . לא
 יפטר בממון : (לב) ולא תקחו כפר לנוס אל
 עיר מקלטו . למי שנס אל עיר מקלט שהרג
 בשוגג אינו כפטר מנגלות בממון ליתן כפר לשב
 לשבת בארץ נטרס ימות הכהן : לנזם . כמו
 לגם

רש"י

באור

כ"ד , משפטי הרוצחים המוידים והשוגג' המבוארים בפרשה זו : (ל) כל מכה נפש , הנא
 להרגו על שהכה את הנפש . (רש"י) , לפי שאמר למעלה דין רוצח צמוד דרך כלל , אם בכלי
 ברזל או בלי עין וגו' מות ימות המכה רוצח הוא , אמר שאין דנין את הרוצח לפי אימד דעת בית
 דין אלא לפי עדים שיענו בו שהכהו במויד : ועד אחד לא יענה בנפש , שעל ידי עדותו תהיה
 הנפש הדיא במיתה כמו שהולך ומבאר במלת למות : (לב) ולא תקחו כפר לנוס , בפסוק
 הקודם הזהיר שלא יקחו כפר מנפש המוידה שיפטר ממיתה , וכאן הזהיר שלא יקחו כפר גם מן
 השוגג : לנוס אל עיר מקלטו , למי שנס אל עיר מקלט , שהרג בשוגג , אינו כפטר מנגלות
 בממון ליתן כפר : לנוס , כמו לנס (בש"א וקמ"ז) וכמו שזני מלחמה (מזכה ב') , שזנו מן
 המלחמה , וכן טגי ממועד (בפניה ג') , כי מוליס היו (יהושע ה') , כאשר תאמר שוב על מי
 ששב ככר ומול על שאל ככר , כן תאמר לנוס על מי שנס ככר , וקודמו כיום כלומר מוכנס ,
 ואם

בְּאֶרֶץ עַד-קְוֹת הַבְּהֵן: לֹג וְלֹא-
תַחְנִיפוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם
בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחְנִיף אֶת-
הָאָרֶץ וְהָאָרֶץ לֹא-יִכְפֹּר לַדָּם
אֲשֶׁר שָׁפַךְ-בָּהּ כִּי-יִהְיֶה בַדָּם
שֹׁכֵן: לֹד וְלֹא תִמְכַּן אֶת-הָאָרֶץ

ערלויכטעט נאך רויווע צו
קאממען, בעפאר דער האהע
פרוטר שטירבט: (לג) אוהר
זאללט דאז לאנד ניכט
שאנדען, אין וועלכעם אוהר
וואהנט, דען בלוט שאנדעט
איין לאנד: אונד דאז לאנד
קאן, וועגען דארין פערנאס-
נעז בלוט, ניכט אנדערעט
פערואהנט ווערדען, אלו
דורך דאז בלוט דעסען,
דער עו פערנאסען דהאט: (לד)

פערואנרייניגט אויער לאנד ניכט, אין

רש"י

תרגום אונקלוס

בְּאֶרֶץ עַד-קְוֹת פְּהֵנָה: (לג) וְלֹא-
תַחְנִיבוּ יַתְדָאָרְעָא דִּי אַתְוֹן בָּהּ אַתְוֹ
דְּמָא הוּא מְחִיב יַתְדָאָרְעָא וְלֹא-
לֹא-מְתַכְפֵּר עַל-דָּם וְכֹאֵי דִּיאַתְשֵׁד
בָּהּ אַלְתֹּן בְּדָם אֲשֶׁרִיה: (לד) וְלֹא
תִּסְאָבוּן יַתְדָאָרְעָא

לכס (בשכ"א ונקמ"ן) כמו שובי מלחמה (מיכה
ג') שבו מן המלחמה וכן כגוי ממועד (בספיה
ג') כי מוליס היו (יהושע ה') כאשר תאמר
שוב על מי ששכ כגד ומול על מי שחל כגד כן
תאמר לניס על מי שנס כגד וקוראו טוס
כלומר מוכרת. ואם תאמר לניס לברוח
ותסרפשו לא תקחו כפר למי שיש לו לברוח
לפטרו מן הגלות לא ידעתי היאך יאמר לשוכ
לשבת

באור

ואם תאמר לטוס לברוח ותסרפשו לא תקחו כפר למי שיש לו לברוח, לפטרו מן הגלות, לא
ידעתי היאך יאמר לשוכ לשבת בארץ, הרי עדיין לא נס, ומהיכן ישוב, לשון רש"י, וכן תרגמו
יב"ע לדעק, ויתכן שיהיה ניס מקור, ובא תחת שם המקרה, והוא כמוניסה, כי כן דרך
הלשון כמו שזכרנו פעמים רבות, ויהיה השורש באלו אמר כפר הניסה והבריחה אל עיר מקלטו,
שהיה המושן כפר הניסה, וכן למעלה כפר לנפש רחם, שהיה המושן כפר לנפש, ולכך
בא פעל תקחו עם למ"ד שלא כדרכו, ואם יקשה לך, מהיכן ישוב? הרי עדיין לא נס? הנה
משמעות הכתובים שכל רוצח יטם אל אחת מערי מקלט טרם עמדו למשפט, וינשם יבואו אותו
אל הנ"ד הגדול לשפטו, ואם הוא שוגג יבואו אותו העדה מיד הגואל וישיבו אותו אל עיר מקלטו,
וכן ארו"ל (מכות דף ט'), וכן כתוב (פסוק כ"ה) והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס
שמה, הרי כבר נס טרם עמדו לפני העדה: ולזה אמר פה שלא יקחו מושן כפר הבריחה,
ויתנו לו רשות שלא לשוב ממקום העדה אל עיר מקלטו, כי אם לשוב לשבת בארץ: כן נראה
עומק פשוטו של מקרא, וכן ת"א למערוק: עד טוח, ר"ל טרם שית הכהן הגדול, ומכאן
מלת עד כמעט טרם, עד בואי אליך (בראשית מ"ח ה'), וכן רבים וכן תרגם כל"א: (לג) ולא
החניפו את הארץ, הוראת השרש הזה בכל מקום הוא להראות לעינים הפך האמת, אמר
כי גם נביא נס כהן חנפו (ירמיה ד' ג' י"א), שהראו פנים לעם שכל מעשיהם ומעלליהם טובים
בעיני ה' ולא הוכיחום, ואמר והארץ חנפה תחת יושביה (ישעיה ד' ד ה'), באורו שהראתה
להם פנים שתהיה לטובתם והוא הפך האמת כמו שזכרנו, אבל תירוש אונללה גסן (ססו'),
ועל הדרך הזה אמר ולא תחניפו את הארץ, בכנין הכבד, ר"ל שלא תגדמו במעשיכם שתחנפו
הארץ. והכתוב הוא דבק אל שלמעלה, שלא תקחו כפר מעי שהוא רשע לטות, פי בעיני שפיכות
דמיס

מסעי לה לו

אשר אתם ישבים בה אשר
אני שכן בתוכה כי אני יהוה
שכן בתוך בני ישראל: פ שביעי
לו א ויקדבו ראשי האבות
למשפחת בני גלעד בן מכיר
בן מנשה ממשפחת בני יוסף
וידברו לפני משה ולפני
הנשאים ראשי אבות לבני
ישראל: ויאמרו את אדני
צוה יהוה לתת את הארץ
בנחלה בגורל לבני ישראל
ואדני צוה ביהוה לתת את-

נחלת

תרגום אשכנזי קצר

אין וועלכעם איהר וואהנט ,
אין וועלכעם איך רעוידענץ
האלטע : דען איך דער עוויגע
רעוידירע אונטער דען
קינדערן ישראל'ז :
לו (א) דיא פאמיליענע
הייפטער אויו דעם
געשלעכטע דעו גלעד , זאָהנו
מכיר , זאָהנו מנשה , פאָן דען
געשלעכטערן דער קינדער
יוסף : טראטען אויף אונד
רעדעטן פאָר משה , דען
פירזטען אונד פאמיליעהייפּע
טערן דער קינדער ישראל'ז :
(ב) שפראַכן נעמליך : מיינעם
הערדן האָט דער עוויגע בע
פאָהלען , דאָז לאַנד דורך דאָז
פאָז , דען קינדערן ישראל'ז
צום ערבנטע איינגעבען צו
לאַסען : צוגלייך אַבער איזט
מיינעם העררן פאָן דעם

עוויגען בעפאָהלען , דאָז

רש"י

לשנת בארץ הרי עדיין לא נס ומהיכן ישוב :
(לג) ולא תחניפו ולא תרשיעו כתרגומו ולא
תחייבון : (לד) אשר אני שוכן בתוכה . שלא
תשכיבו איתי בטומאתה : כי אני ה' שוכן בתוך
בני ישראל . אף בזמן שהם טמאים שכינה שרוי
בכייהם :

מורעות בני יוסף וטלילו קדם משה וקדם רב רביא רישי אַכְהָתָא לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל : (ג) וַאֲמָרוּ ית רבונֵי פקיד יי למיתן ית ארעא באַחְסָנָא בְּעַדְכָא
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְרַבּוֹנֵי אַתְּפַקְד פְּטִיטְרָא דְיִי לְמִתְנָן ית
אַחְסָנָא

תרגום אונקלוס

די אתון יתבין פה די שכינתי שריא
בגוה ארי אגא יי שכינתי שריא בגו
בני ישראל :

לו (א) וקרובו רישי אַכְהָתָא לְוַרְעִית
בְּנֵי־גִלְעָד בְּרִיטְכוֹר בַּר מְנַשֶּׁה

מורעות בני יוסף וטלילו קדם משה וקדם רב רביא רישי אַכְהָתָא לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל : (ג) וַאֲמָרוּ ית רבונֵי פקיד יי למיתן ית ארעא באַחְסָנָא בְּעַדְכָא
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְרַבּוֹנֵי אַתְּפַקְד פְּטִיטְרָא דְיִי לְמִתְנָן ית
אַחְסָנָא

באור

דמיס תחניף הארץ כמו שצאר כי הדם הוא יחניף וגו' : ולא ארץ לא יכפר , וליושבי הארץ :
כי אם בדם שפכו , שוכך אותו , כמו יין גואל כחמו ובא גואלו (ויקראך ה' ד') :
(לד) ולא הטמא את הארץ , אמר תטמא ל' אש' יאמר אשר אתם יושבים בה , לכן ת"א
וב' הרגישו בזה ותקנו בתרגומם ולא תסתאבון ל' , וכן תרגם בל"א יודעת הראש"ע שולת
תטמא היא נס זרת לנקבה שבה על החנופה שהיא תטמא את הארץ : כי אני ה' שכן בחוך
בני ישראל , חזר לבאר כי ענה שאני שוכן בתוכה הוא לכבוד ישראל (ראש"ע) :
והיו